

CZASOPISMO DLA NAUCZYCIELI
Kwartalnik, nr 3/2011

Języki Obce w Szkole

Nauczanie wczesnoszkolne

Rysowanie na lekcjach j. obcego

Jak wybrać podręcznik do języka
angielskiego dla klas I-III

Spis treści

- **Z doświadczeń nauczycieli**
Emilia Grochowska
English and Fun 3

- **Metodyka**
Ewa Dziewiarz
Nie bądź jak Czerwony Kapturek, bądź jak wilk – czyli jak wybrać podręcznik do języka angielskiego (obcego) dla klas I-III 6

- **Pomysły na lekcje**
Magdalena Lajewska
Rysowanie na lekcjach języka polskiego 8

- **Materiały praktyczne**
Dorota Sikora-Banasik, Małgorzata Pamuła
Inteligencje wielorakie na zajęciach języka angielskiego. Edukacja plastyczna 15

Zapraszamy do lektury numeru 3/2011 czasopisma Języki Obce w Szkole. Temat numeru: **TIK**.

Ośrodek Rozwoju Edukacji

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Marek Zajac – redaktor naczelny, Anna Fus, Katarzyna Gańko, Elżbieta Gorazińska, Iwona Konopka, Teresa Woynarowska
Redakcja naukowa: dr Małgorzata Pamuła-Behrens
ADRES REDAKCJI: Ośrodek Rozwoju Edukacji, Al. Ujazdowskie 28, 00-478 Warszawa
Tel. +48 22 345 37 57, faks +48 22 345 37 92, e-mail: jows@ore.edu.pl, www.jows.ore.edu.pl

Redakcja nie zwraca nadesłanych artykułów i zastrzega sobie prawo do dokonywania formalnych zmian w tekstach.
Redakcja nie odpowiada za treść wydrukowanych reklam.

© Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011

Projekt graficzny – Studio Kreatywne Małgorzaty Barskiej Skład – Andrzej Kowalczyk

English and Fun

Emilia Grochowska¹

Przedstawione niżej sposoby na uatrakcyjnienie lekcji języka angielskiego można z powodzeniem wykorzystać na zajęciach w gimnazjum, aczkolwiek – po niewielkich modyfikacjach – spodobać się one także uczniom starszych klas szkoły podstawowej.

Jak nauczać gramatyki i słownictwa, aby uczniowie nie byli znudzeni i zniechęceni, aby potrafili wykorzystać zdobytą wiedzę w procesie komunikacji? Ilu nauczycieli, tyle pomysłów i odpowiedzi. Bez wątplenia lekcja rządzi się swoimi prawami. Pędzimy, by zrealizować program, by przygotować dzieciaki do kolejnego egzaminu. Nie zawsze można wygospodarować czas na zabawę w grupie, w której znajduje się ponad dwadzieścia osób. Do tego dochodzi jeszcze problem otoczenia, które zastanawia się, dlaczego w pracowni języka angielskiego jest tak głośno. Nauczyciel nie radzi sobie z dyscypliną? Jest to kolejny temat-rzeka. Szansą na systematyczne wprowadzenie elementu zabawowego mogą być wszelkiego rodzaju lekcje dodatkowe – nieważne, czy te nazywane karcianymi, czy prowadzone w ramach jakiegoś projektu finansowanego przez fundację. Nie wyobrażam sobie tego typu zajęć, na które młodzież gimnazjalna przychodzi dobrowolnie, prowadzonych tylko i wyłącznie za pomocą podręcznika. Zwłaszcza że najczęściej odbywają się one na siódmej bądź ósmej godzinie lekcyjnej, kiedy to uczniowie są już po prostu zmęczeni, a czasami nawet spotykamy się w sobotę. Dzieciaki niemal domagają się wtedy zabawy, dla-

tego przynajmniej 10–15 minut przeznaczam na angielski w formie rozrywki, nie ma jednak wątpliwości, że to nadal jest nauka.

Trzeba przyznać, że wydawnictwa prześcigają się obecnie w wydawaniu podręczników do nauki języka obcego z ciekawą szatą graficzną, dostosowaniem tekstów i ćwiczeń różnego typu do zainteresowań młodzieży. Jedno jest pewne, to już nie są te same szare, drukowane na kiepskiej jakości papierze książki, z których ja się uczyłam w latach 90. Nie bez znaczenia są też pomoce (plansze, gry, filmy, tablice) oferowane jako pakiet nauczycielowi, który zdecyduje się na współpracę z danym wydawnictwem. Mamy całą paletę propozycji dydaktycznych i wizualnych do nauczania słownictwa czy gramatyki. Podręcznik to dobra podstawa, baza do pracy z uczniem. Ale czy wystarcza? Oczywiście, że nie. Co więcej, po prostu czasami trzeba odłożyć książkę w kąt. To nie jest żadna odkrywca myśl, zdaję sobie z tego sprawę, niemal na każdym szkoleniu jesteśmy do tego przekonywani. Wszechobecne pomoce-gotowce to bez wątpienia bardzo dobre rozwiązanie. Po kilku latach pracy moja „baza” dydaktyczna mieści się w kilku szafkach i przyznam się, że

o niektórych rzeczach po prostu zapominam. Niezwykle jednak cenię sobie te pomoce, które wymyśliłam i stworzyłam sama. Oczywiście bodźcem, inspiracją do ich stworzenia często były szkolenia, w których miałam okazję uczestniczyć. Taki „boom poszkoleniowy” zazwyczaj owocował jakąś modyfikacją zabawy proponowanej przez szkoleniowców. Częściej jednak pomysły podsuwali mi uczniowie, którzy wręcz wymuszali na mnie wymyślanie kolejnych „przerwywników” lekcyjnych. Wiem jedno, przy odrobinie chęci można zrobić atrakcyjne materiały pomocnicze praktycznie z niczego, niemal bez wysiłku.

Jestem przekonana, że czas przeznaczony na tego typu niestandardowe ćwiczenia nie jest czasem zmarnowanym, wręcz przeciwnie, to czas wykorzystany na naukę w 100%. Tyle się obecnie mówi o motywacji. Może to jest właśnie sposób na dotarcie do ucznia? Nie znam wielu osób, które nie lubią gier planszowych czy komputerowych. Dlaczego więc nie wykorzystać tych pozytywnych skojarzeń do utrwalenia i wzbogacenia materiału poznanego na lekcjach? Poniżej kilka propozycji przećwiczonych przeze mnie na zajęciach z gimnazjalistami.

¹ Autorka jest nauczycielem języka angielskiego i polskiego w Gimnazjum w Pokrzydowie, w woj. kujawsko-pomorskim.

Zabawa 1. „Kółko i krzyżyk”

Dzięki temu przerywnikowi można powtórzyć słownictwo z dowolnej dziedziny życia, a także zagadnienia gramatyczne, np. past participle form lub budowanie zdań; czas przygotowania ok. 3 minuty. Potrzebne rzeczy: tablica, kreda/pisak, kartki samoprzylepne.

Zasady i przebieg zabawy:

- wyznaczamy dwie drużyny po 3 osoby (większa liczba osób nie będzie miała okazji wykazać się w trakcie zabawy), jedna „trójka” zostaje kółeczkami, a druga – krzyżykami;
- nauczyciel na tablicy rysuje znany wszystkim schemat, w polach umieszcza karteczki zapisane tak, by nikt nie widział, jakie słowo na nich się znajduje;
- po wylosowaniu kolejności, pierwsza osoba odrywa karteczkę z pola, na którym chciałaby postawić swój znak, jeżeli uczniowi uda się wykonać zadanie – podać słówko lub ułożyć zdanie – może postawić znak swojej drużyny, jeżeli nie, wstawia znak drużyny przeciwnej.

Wygrywają ci, którzy zdołają, tak jak w oryginalnej zabawie, postawić trzy znaczki obok siebie, poziomo, pionowo lub na ukos. Można oczywiście zorganizować kilka rund, trzeba być jednak przygotowanym na przygotowanie większej ilości karteczek z zadaniami.

Zabawa 2. „Pstryczek”

Podobnie jak w zabawie w kółko i krzyżyk można powtórzyć zarówno zagadnienia gramatyczne, jak i słownictwo. Potrzebne rzeczy: płaska powierzchnia, np. trzy złożone ławki, po trzy nakrętki w dwóch kolorach z butelek od mleka.

Zasady i przebieg gry:

- członkowie drużyn (2×3 osoby) siadają naprzeciwko siebie, każdy uczeń otrzymuje swoją nakrętkę, którą kładzie na brzegu ławki;

- nauczyciel i pozostali uczniowie pełnią rolę sędziów;
- nauczyciel podaje tematykę, w której uczniowie będą ze sobą rywalizować, np. słownictwo z kategorii żywność;
- celem każdego członka drużyny jest „zbić” pionków drużyny przeciwnej, można to zrobić, pstrykając tylko w swoją nakrętkę – ta powinna uderzyć w nakrętkę przeciwnika w taki sposób, aby nie spadła z ławki; po zбиciu pionka jego właściciel odpada z gry;
- aby mieć prawo do strzału palcami, trzeba podać słówko z podanej kategorii (inni członkowie drużyny nie mogą podpowiadać i wszyscy muszą uważać, by nie powtórzyć czyjegoś słówka); przestrzelenie nakrętki tak, że spadnie z ławki, oznacza jej utratę i odpadnięcie jej właściciela z gry; błędne podanie słówka lub powtórzenie go po koleędzie oznacza dodatkowy strzał dla drugiej drużyny;
- wygrywa drużyna, która jako pierwsza zбије nakrętki przeciwników.

Zabawa 3. „Let’s gossip!”

Inspiracją do wprowadzenia tej zabawy był program „Kocham Cię, Polsko”. Dzięki niej mamy możliwość powtórzyć słownictwo i zagadnienia gramatyczne, np. Past Simple – oczywiście dzieciaki nawet nie są tego świadome. No i przede wszystkim plusem tej zabawy jest to, że uczniowie muszą mówić. Potrzebujemy wyłącznie kartkę i długopis.

Przebieg gry, jej zasady:

- ponownie wybieramy 2 drużyny po 3 osoby; członkowie jednej drużyny opuszczają z nauczycielem klasę, druga drużyna ustala i zapisuje treść plotki dla konkurentów (tu nauczyciel może podsunąć pierwsze dwa zdania – to często ułatwia wymyślenie dalszej części historii), która powinna liczyć określona liczbę słów. Oto jedna z plotek wymyślonych przez uczniów:

Ala was in Paris on a trip two weeks ago. She wanted to buy some souvenirs for her family and friends. She has bought a novel in a book shop for her mum, an elegant tie for her dad. She didn't know what to buy for her brother and her best friend, Kasia. When she was looking for something for her friend, she lost her wallet. A handsome boy has found it. His name was Pierre. He gave it back to Ala. She went to a cinema with him. Next she invited him to Poland. Her friends were very jealous, when she showed them his picture (5 punktów do zdobycia).

- Zadaniem drużyny przeciwnej jest przekazanie sobie tej historii, czyli po jej usłyszeniu uczeń musi zapamiętać jak najwięcej, aby później przekazać ją dalej koleędzie, który w tym czasie przebywa poza klasą – można ustalić, że plotkę powtarzamy dwa razy pierwszemu zawodnikowi;
- Ostatnia osoba z drużyny plotkarzy opowiada zasłyszaną plotkę, jeżeli w jego opowieści pojawi się słówko podkreślone w tekście, drużyna otrzymuje za to punkt;
- Drużyny zamieniają się rolami i gra zaczyna się od nowa.

Dzięki tego typu ćwiczeniom docieramy do uczniów, którzy mają różne rozwiniętą inteligencję: kinestetyczną – mają okazję wstać, przemieszczać się w klasie, wzrokową – wykorzystanie kolorów, zapisu słów/zdań, a także słuchową – zwłaszcza ostatnia propozycja zabawy powinna spodobać się dzieciom, które nazywane są potocznie słuchowcami. Dają nam one możliwość przekazywania gramatyki i słownictwa (podstaw do odniesienia sukcesu komunikacyjnego) bez obciążania uczniów tak nieubliwanymi regułami gramatycznymi. Ponadto, angażując w trakcie zabawy emocje, wspieramy zapamiętywanie słówek czy struktur gramatycznych, a czy właśnie nie o to nam chodzi? Nie do przecenienia jest też efekt wychowawczy tego typu działań. Młodzi ludzie uczą się radzenia sobie z porażkami, doskonałą umiejętnością pracy w grupie. W tym wieku uczniowie uwielbiają rywalizację. Zabawa potrafi rozładować stres, więc jeśli uda nam się go wyeliminować, choć

na kilka minut, odnieśliśmy sukces. Warto też zauważyć, że w tego typu grach nie zawsze prymusi są zwycięzcami. Szczęście może dopisać dzieciakom nieśmiałym, których bez wywołania do odpowiedzi nigdy nie usłyszelibyśmy na lekcji. Takie przerywniki mają szansę zmienić

myślenie dzieci i młodzieży o uczeniu się, a nawet nauczenia ich tego, jak się efektywnie uczyć.

Psychologowie twierdzą, że zapamiętujemy 20% tego, co słyszymy, 30% tego, co widzimy, 70% tego, co sami mówimy

i aż 90% tego, co sami zrobimy. Im częściej więc będziemy zmieniać sposób przekazywania wiedzy, intensywność zaangażowania dziecka w wykonywane zadanie, tym mamy większą szansę na osiągnięcie wyznaczonego celu edukacyjnego.

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Zapraszamy do lektury internetowego czasopisma edukacyjnego Trendy

Najnowszy numer poświęcony jest Szkołom z Pasją.

Znajdą w nim Państwo odpowiedzi na pytania:

- Co to jest Szkoła z Pasją?
- Jakie możliwości otwiera przed uczniem?
- Co zrobić, żeby szkoła lepiej odpowiadała na potrzeby uczniów?
- Jak powinna rozwijać ich zdolności, zainteresowania i pasje?

www.trendy.ore.edu.pl

Nie bądź jak Czerwony Kapturek, bądź jak wilk – czyli jak wybrać podręcznik do języka angielskiego (obcego) dla klas I – III

Ewa Dziewiarz¹

Jakimi kryteriami kierować się podczas poszukiwania najlepszego podręcznika do wczesnej nauki języków obcych? Autorka zwraca uwagę na najważniejsze cechy idealnego podręcznika i radzi, jak unikać błędnych wyborów.

Obecnie na rynku księgarskim mamy bardzo duży wybór podręczników i zeszytów ćwiczeń do wczesnej nauki języków obcych, szczególnie języka angielskiego. Na pierwszy rzut oka wszystkie wydają się świetne – zachęcają do kupna tęczowymi barwami, porywają żywymi piosenkami, kuszą niesamowitymi historyjkami. Nie daj się jednak zwieść jak Czerwony Kapturek, a bądź jak wilk: miej wielkie oczy (żeby lepiej widzieć), wielkie uszy (żeby lepiej słyszeć), wielkie ręce (żeby objąć wszystko, co ważne) i wilczy apetyt (żeby potem to wszystko razem z dziećmi skosztować ze smakiem).

Najpierw spójrz krytycznym okiem na szatę graficzną podręcznika, która ma istotne znaczenie przy podejmowaniu decyzji o jego wyborze. Ważna jest nie tylko kolorystyka, lecz także klasa papieru, układ strony, jakość ilustracji i wygląd bohaterów książki. Barwy powinny przyciągać wzrok, lepiej jednak, żeby nie były zbyt cukierkowe, bo zniechęcają chłopców. Oceniając papier, zwróć uwagę, czy nie jest zbyt śliski, czy nie uniemożliwi rysowania kredkami – w przeciwnym razie twoi podopieczni będą denerwować się, że ich praca nie przynosi spodziewanych efektów. Nie

bez znaczenia jest jakość naklejek, bardzo lubianych przez dzieci na tym etapie edukacyjnym. Te odklejające się trudno zamiast przyjemności przyniosą uczniowi frustrację – dlatego wcześniej je sprawdź! Dodatkowych książeczek, ekstrazeszytów ćwiczeń, a szczególnie wkładek, lepiej unikać, gdyż uczniowie często je gubią.

Wydawnictwa zazwyczaj proponują odbiorcom uzupełniające kurs materiały wizualne i multimedialne, takie jak: karty obrazkowe *flashcards*, karty słowne *word cards*, pacynki, plakaty, płyty DVD, oprogramowanie do tablicy interaktywnej i inne. Warto wcześniej zapoznać się z nimi, ocenić ich jakość i przydatność. Karty obrazkowe, a tym bardziej słowne, powinny być wystarczająco duże, aby uczeń siedzący w ostatniej ławce bez problemu mógł zobaczyć, co przedstawiają lub odczytać napis. Lepiej jest, gdy pod obrazkiem nie ma podpisu, a także na odwrocie danego obrazka nie znajduje się inny obrazek albo podpis do niego – takie przypadki ograniczają pracę z kartami.

Teraz zwróć uwagę na nagrania, szczególnie piosenek i historyjek. W księgarni i internecie trudno ocenić ich jakość,

dlatego najlepiej spotkać się w tym celu z przedstawicielem wydawnictwa, który zaprezentuje całość kursu. Podręcznik wraz z materiałami towarzyszącymi powinien być atrakcyjny zarówno dla dziewczynek, jak i chłopców. Piosenki i historyjki muszą być żywe, wesołe, ciekawe tematycznie, interesująco zaaranżowane i wykonane. Jeśli w nagraniu będzie słycać same wysokie, dziewczęce głosy, a aranżacje wszystkich piosenek będą do siebie podobne, lepiej z takiego kursu zrezygnować. Warto także zwrócić uwagę, czy utwory nie są zbyt trudne i czy nie są zaśpiewane w zbyt szybkim tempie. Dobra płyta ze słownictwem, piosenkami, historyjkami, gramami, często dołączona do podręcznika czy zeszytu ćwiczeń, jest cenną pomocą dydaktyczną, przydatną do powtórek, a także na wypadek nieobecności ucznia na zajęciach.

Na pozór niedostrzegalna, ale nie mniej ważna, jest zgodność podręcznika z nową podstawą programową oraz – w przypadku klas pierwszych – jego dostosowanie nie tylko do poziomu 7-, lecz także i 6-latków. Mimo zapewnień wydawcy w każdym przypadku warto to sprawdzić. Należy pamiętać, że podstawa programowa informuje o minimum wymagań,

¹ Autorka jest nauczycielką języka angielskiego w klasach I – III Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 162 w Krakowie.

którym ma sprostać uczeń o przeciętnych możliwościach i których realizację powinien umożliwić kurs. Nie znaczy to jednak, że nie można zaproponować czegoś więcej uczniom zdolniejszym czy uczęszczającym na dodatkowe zajęcia z języka.

Oceniając podręcznik, trzeba także zwrócić uwagę na liczbę godzin lekcyjnych, jaką przewiduje dany poziom kursu. Przy 2 godzinach tygodniowo powinno być około 60 godzin, w przypadku szkół językowych lub większej ilości zajęć jest zazwyczaj 90–120 godzin.

Jeśli wcześniej zaistniała sposobność poznania możliwości zespołu klasowego, łatwiej będzie dobrać odpowiedni kurs. Jednak niezależnie od tego zawsze warto wybrać podręcznik elastyczny, pozwalający na indywidualizację, tzn. zawierający zarówno ćwiczenia łatwiejsze – dla słabszych uczniów – jak i trudniejsze – dla dzieci uczących się języka poza szkołą i tzw. *fast finishers*, którzy szybko wykonują ćwiczenia. W zależności od potrzeb dobrym pomysłem są też dodatkowe karty pracy do kserowania przez nauczyciela.

Zadania w podręczniku i zeszytach ćwiczeń muszą być różnorodne oraz umożliwiać kształtowanie czterech podstawowych sprawności: słuchania, mówienia, czytania i pisania. W początkowej fazie nauki języka nacisk powinien być położony na pierwszą z nich, niemniej jednak o pozostałych też nie należy zapominać.

Szczególnej uwadze polecam nauczanie pisania, które w podręczniku czy zeszytach ćwiczeń nie zawsze wprowadzane jest w odpowiedni sposób, zazwyczaj zbyt wcześnie. Przede wszystkim wyrazy przeznaczone do wczesnej nauki pisania powinny składać się z liter, które dzieci wcześniej poznały na zajęciach nauczania zintegrowanego z wychowawcą, poza literami *x*, *v*, *q*, które prezentuje nauczyciel języka. Większość z nich uczniowie znają około połowy roku szkolnego. Istotne jest, aby litery pisane, używane w podręczniku, były zgodne z wzorcem obowiązującym w nauczaniu zintegrowanym – warto sprawdzić je w elementarzu lub skonsultować się z nauczycielem nauczania początkowego. W podręcznikach językowych czasem zdarzają się odstępstwa w ich wyglądzie, bądź też w połączeniach międzyliterowych. Należy

również skupić się na stopniowaniu trudności w zakresie pisania. Najpierw powinny być zaproponowane uczniom ćwiczenia bez pisania (okres beztekstowy), potem polegające na łączeniu wyrazów z obrazkami, następnie – ćwiczenia z pisaniem po śladzie i w końcu związane z odwzorowywaniem (przepisywaniem). Nauczyciel powinien sprawdzić także, czy linijatura jest wystarczająco szeroka – na początku musi być większa niż w zeszytach.

Podręcznik wraz ze wszystkimi dodatkowymi elementami wybierany jest dla uczniów, ale ważne jest, żeby był przyjazny i dla nauczyciela – jeśli go nie zaciekawia, nie ma co liczyć na entuzjazm uczniów. Jednak nawet najlepszy podręcznik, jeżeli używany jest już kolejny rok, może w końcu wpędzić w rutynę i nudę.

Warto poświęcić trochę czasu, zanim podejmiemy decyzję dotyczącą wyboru podręcznika. Oznacza ona bowiem zobowiązanie na co najmniej rok, zazwyczaj – na trzy lata, choć i tak praktyka zweryfikuje nauczycielskie wyobrażenia. Ja do tej pory nie znalazłam idealnego podręcznika, ale już wiem, jak szukać domku babci.

scholaris

Zapraszamy do odwiedzenia portalu wiedzy dla nauczycieli – Scholaris.pl

- *e-Lekcje*
- *Prezentacje multimedialne*
- *Poradniki*
- *Scenariusze lekcji*
- *Ćwiczenia interaktywne*
- *Filmy wideo | animacje*
- *Tablice | schematy*
- *Testy i sprawdziany*
- *Kursy interaktywne*
- *Zdjęcia | ilustracje*
- *Mapy*
- *Karty pracy ucznia*

Materiały dla nauczycieli języków obcych w zakładce Języki obce.

www.Scholaris.pl

Rysowanie na lekcjach języka obcego

Magdalena Lajewska

Co lubią robić dzieci w wieku wczesnoszkolnym? Tańczyć, biegać, bawić się, rysować, wycinać, kleić. Wszystkie te zajęcia można skutecznie wykorzystywać w nauczaniu języka polskiego jako obcego w klasach 1 – 4. Poniżej kilka pomysłów na to, jak używać rysunków do zapamiętania nowych słów wraz z ich pisownią, wymową i znaczeniem.

Metoda Kaszubski alfabet

Kaszubski alfabet to piosenka, której można nauczyć się w mig za pomocą wizualnej ściągę.

W ten sam sposób moi uczniowie uczą się wierszy, najpierw oczywiście sami tworzą wizualną ściągę.

Dzieci z pierwszej klasy, po półrocznym kursie, znają już podstawowe wyrazy

związane ze szkołą, rodziną i życiem codziennym. Nauka wierszy pozwala jednocześnie aktywować kilka płaszczyzn semantycznych i przyzwyczajają uczniów do myślenia w kategoriach zdania. Weźmy wiersz Matthiasa Frindta *Czego nie noszę do szkoły?*:

Nie noszę do szkoły:

- ogórka,
- sznurka,
- wiatru w kieszeni,
- w piórniku kamieni,
- babek z piasku,
- gruszek na obrazku,
- gumowego słońca,
- konia,
- dla biedronek kapci,
- okularów babci.

Nie noszę do szkoły wody w berecie.

A dlaczego? Wiecie?

Boby zapomniała moja główka – ołówka.

Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki podzielone na dwanaście kwadratów. Na tablicy rysuje przedmioty kolejno występujące w wierszu, a uczniowie wypełniają tabelę.

Za każdym razem dodajemy nowy fragment i chórem recytujemy wiersz od samego początku. Po 30 minutach większość uczniów zna wiersz

na pamięć. Na następnych lekcjach, w ramach przypomnienia, nauczyciel pokazuje ilustracje, a dzieci automatycznie recytują wiersz.

Metoda *Kaszubski alfabet* nie dłuży się – rysowanie i powtarzanie stają się ciekawą grą. Każdy uczeń jest zadowolony ze swojej pracy. Wierszy opartych na wyliczeniu mamy całe mnóstwo. W podobny sposób możemy zapamiętywać chociażby *Warzywa*, *Okulary* czy *Rzepak* Juliana Tuwima, *Przyjście wiosny* Jana Brzechwy, *Rysunek* Stanisława Grabowskiego, *Felka* Wiktora Woroszyńskiego, *Co miałem?* Jerzego Jesionowskiego i wiele, wiele innych. Metodę tę możemy wykorzystywać we wczesnym etapie nauki, kiedy dzieci jeszcze nie czytają i nie piszą w języku obcym

Metoda wizualizacji

Nauka ortografii nie jest łatwa: rosyjskojęzyczni uczniowie, z którymi pracuję, radzą sobie z wyrazami typu starzec, Bóg (wymiana rz:r, ó:o), jednak słowa takie jak żółw, córka, hokej, hałas sprawiają im kłopoty. Podczas wprowadzania słów trudniejszych proponuję uczniom wizualizację, czyli przedstawienie danego słowa w formie plastycznej z uwzględnieniem pułapki ortograficznej (por. Kaleta-Sawicka M., Skalska I., (1994), *Vademecum nauczania ortografii w klasach początkowych*, Kielce:

tulipan
chmura
wróbelki
jaskółka

ogórek
kielewna
goral
mózg

Zelazko
kłódka
róża
żółtko
córka

Grupa Edukacyjna S.A., s. 71). Najpierw pokazuję im na wzór kilka wariantów (opracowanie komputerowe H. Mitjajewy), a potem zachęcam do pracy. Pod koniec lekcji powstaje galeria prac i każdy uczeń prezentuje swoje dokonania. W domu dzieci powinny opanować pisownię kilkunastu wyrazów wprowadzonych na zajęciach.

Rysunki gramatyczne

Ciekawe propozycje nauki gramatyki poprzez rysowanie można odnaleźć w książce Heleny Metery *Od mianownika do wołacza* (s. 49) oraz Jolanty Lechowicz i Joanny Podsiadły *Ten, ta, to* (s. 140–141). Mogą być one inspiracją do własnych poszukiwań.

Dzieci rosyjskojęzyczne bardzo lubią bajkę *Rzepka*. Polskojęzyczna wersja autorstwa J. Tuwima idealnie nadaje się do nauki końcówek biernika. Po narysowaniu wszystkich bohaterów wiersza zadajemy pytania – najpierw my sami, a potem uczniowie pytają siebie nawzajem:

Co ciągnął dziadek? Rzepakę. Kogo ciągnęła babcia? Dziadka. Kogo ciągnął wnuczek? Babcie. Kogo ciągnął Mruczek? Babcie. Kogo ciągnęła Kicia? Mruczka. Kogo ciągnęła gąska? Kicię. Kogo ciągnął bociek? Gąskę. Kogo ciągnęła żabka? Boćka.

Z dzieciństwa pamiętam początek wierszyka-horroru (*Był sobie czarny, czarny las...*), który można dowolnie przekształcać i za jego pomocą uczyć się właściwych form miejscownika. Dzieci rysują pod dyktando:

Był sobie zielony, zielony las. W tym zielonym, zielonym lesie był niebieski, niebieski dom. W tym niebieskim, niebieskim domu był różowy, różowy pokój. W tym różowym, różowym pokoju, była żółta, żółta szafa. W tej żółtej, żółtej szafie było czerwone, czerwone jabłko. W tym czerwonym, czerwonym jabłku była fioletowa, fioletowa gąsienica.

I znów – pytamy: gdzie znajduje się dom, pokój, jabłko, gąsienica. Dzieci z chęcią same tworzą podobne historyjki. Z powodu ograniczonego słownictwa można im zaproponować w formie obrazkowej to, czego już się nauczyliśmy, np. kraj-miasto-park-drzewo; wieś-szkoła-klasa-uczeń; tornister-piórnik-ołówek itd.

W trzeciej i czwartej klasie można już sobie pozwolić na bardziej skomplikowane dyktanda rysunkowe, jak na przykład rysunek szkoły, pokoju, ogrodu, miasta, wsi, supermarketu. Wykorzystują one wszystkie przypadki gramatyczne.

Plastyka daje nauczycielom wiele możliwości uatrakcyjnienia lekcji. Nawet starsze dzieci lubią rysować komiksy, mapy, portrety, laurki, wymyślone przez sie-

bie zakończenia opowieści itd. Opisane przeze mnie metody mogą być wykorzystane w różny sposób – jako przerywki lekcji lub metoda podstawowa. Za każdym razem jednak pozwalają w sposób prosty i przyjemny skutecznie umilić naukę wierszy, ortografii lub gramatyki.

Bibliografia

Kaleta-Sawicka M., Skalska I., (1994), *Vademecum nauczania ortografii w klasach początkowych*, Kielce: Grupa Edukacyjna S.A.

Lechowicz J., Podsiadły J., (2001), *Ten, ta, to*, Łódź: WING.

Metera H., (1998), *Od mianownika do wołacza*, Lublin: Fundacja Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza.

Szedł czarodziej. Antologia wierszy dla dzieci, (1986), t. 1, 2, Kot W. (wyb. i oprac.), Rzeszów: Krajowa Agencja Wydawnicza.

nie ma dzieci – są ludzie

2012

ROK JANUSZA KORCZAKA

Informujemy, że 16 września 2011 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej jednogłośnie podjął uchwałę ustanawiającą rok 2012 Rokiem Janusza Korczaka. Inicjatywę w tej sprawie zgłosił Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak.

tulipan

chmurka

wróbelki

jaskółka

ogórek

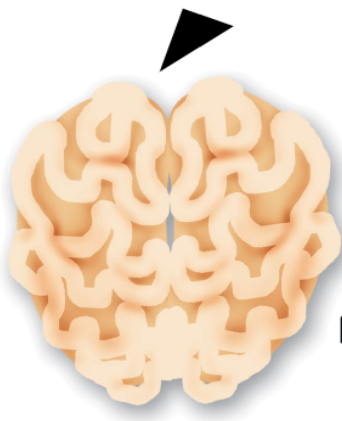
królewna

goral

mózg

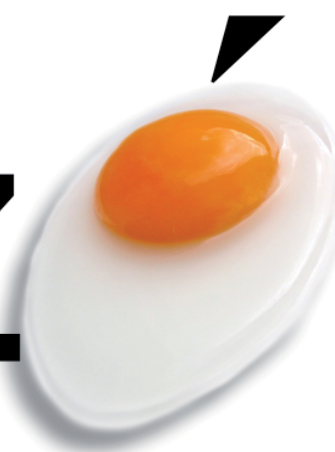
gora

zelazko

kl^odka

r^oża

ż^ołtko

rka
e

Edukacja plastyczna

Spis treści

Wprowadzenie	129
W świecie kolorów	130
- Barwy natury	130
- Mieszamy kolory	131
- Motylek	132
- Klasowa tęcza	133
- Kolaż	134
Twórczość plastyczna i rzemiosło	135
- Warzywno-owocowe pieczątki	135
- Telefony	136
- Czerwony Kapturek	137
- Dzień i noc	138
- Ryby w akwarium	139
Odbiór dzieł sztuki	141
- Portret Egipcjanina (sztuka starożytnego Egiptu)	141
- Dziwne twarze (twórczość Pabla Picasso)	142
- Projekt opakowania produktu żywnościowego (pop art Andy Warhola)	143
- Witraż (dzieła Wyspiańskiego)	145
- Jak na starych portretach (malarstwo niderlandzkie)	146
Literatura	147

Edukacja plastyczna

Celem edukacji plastycznej jest wdrażanie dziecka do aktywnego i twórczego działania nie tylko na gruncie sztuki czy kultury, ale przede wszystkim w codziennym życiu. Na zajęciach plastycznych mamy możliwość inspirowania uczniów do twórczości własnej, rozbudzania ich wyobraźni, rozwijania ich wrażliwości, aktywizowania twórczego myślenia. Powinniśmy stymulować i rozwijać inteligencję przestrzenną, która umożliwi dobre postrzeganie wzrokowe oraz transformowanie informacji, które docierają do nas poprzez ten zmysł. Uczniowie preferujący tę inteligencję mają zdolność tworzenia mentalnych obrazów trójwymiarowych oraz manipulowania nimi.

W części zatytułowanej *W świecie kolorów* razem z dziećmi będziecie mogli odkrywać świat kolorów wokół nas, łączyć je i tworzyć kolorowe klasowe tęczę.

Część *Twórczość plastyczna i rzemiosło* zachęca uczniów do samodzielnego tworzenia. Nie ograniczamy się tutaj do prac plastycznych. Chcemy zachęcić dzieci również do wyrażania swoich emocji poprzez ćwiczenia teatralne.

Na zajęciach plastycznych przygotowujemy uczniów do świadomego odbioru sztuki. Dzięki ćwiczeniom zawartym w części *Odbiór dzieł sztuki* dzieci poznają prace Picassa, Warhola, malarzy niderlandzkich.

Niezwykle znaczenie ma tutaj stosowanie w proponowanych ćwiczeniach metod aktywizujących. Podejmowane przez nauczyciela działania powinny prowadzić do integracji nie tylko różnych środków artystycznej ekspresji sztuk, ale też i procesów kreacji i percepcji.

W świecie kolorów.

Barwy natury

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- barwić płótno naturalnymi barwnikami,
- nazywać kolory, warzywa i owoce.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

- Powtórzenie słownictwa nazywającego kolory.
- Powtórzenie słówek nazywających różne warzywa i owoce.
- Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

Warzywa, owoce, rośliny, z których można uzyskać naturalne barwniki (buraki, marchewka, łupinki z cebuli, herbata, trawa, itp.) oraz kawałek białego płótna wielkości kartki papieru z bloku

potrzebne nauczycielowi:

prawdziwy, czerwony burak, ostry nóż

Przygotowanie:

Porozmawiaj z uczniami na temat naturalnych barwników oraz jak uzyskiwano je w dawnych czasach. Przekrój buraka na połowę i pokaż, jak sok z buraka barwi ręce oraz kartkę papieru. Poproś uczniów o przemyślenie, jakie mogą być dostępne w przyrodzie barwniki, które sami mogą zdobyć oraz o ich przyniesienie do szkoły.

Przebieg ćwiczenia:

1. Poroż uczniów o wyłożenie materiałów, które przynieśli. Powtórz poznane już słówka, unosząc do góry przyniesione egzemplarze i pytając o ich nazwę (*Look. What is it? A carrot. Yes, it's a carrot.*)
2. Jeszcze raz wykonaj pokaz z burakiem, pytając uczniów o barwę, jaką można z niego uzyskać. (*Red*)
3. Unosząc kolejne przyniesione przez uczniów materiały, poproś o zgadnięcie/przewidywanie, jaką barwę można z nich uzyskać.
4. Zgromadźcie wszystkie materiały w jednym miejscu. Będzie to bank kolorów. Ostрым nożem ponacinaj przyniesione warzywa i owoce lub porozcinaj je na małe kawałki, aby więcej uczniów mogło z nich korzystać. Wykonaj też inne czynności w celu uzyskania barwników (zalanie herbaty wodą, rozgniecenie trawy, itp.)
5. Uczniowie mają za zadanie, korzystając z naturalnych źródeł barwników, wykonać pracę plastyczną na płótnie. Korzystają z banku barwników, używając różnych materiałów, a po użyciu, odnosząc je na miejsce, tak aby inni też mogli je wykorzystać.
6. Podczas zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Zadawaj pytania dotyczące ich pracy, wybranych kolorów, itd.

Uwagi:

Jeżeli uczniowie będą poproszeni o wycięcie z materiału kształtu dowolnego ubrania (sukienka, spodnie, itp.) można również powtórzyć słownictwo z grupy leksykalnej *Clothes*.

Możliwa integracja:

Zajęcia zintegrowane dotyczące warunków, w jakich żyli ludzie w dawnych czasach.

Mieszamy kolory

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać doświadczenie związane z mieszaniem barw,
- wykorzystać informacje o barwach podstawowych i pochodnych.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.
Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały potrzebne uczniowi oraz nauczycielowi do demonstracji:

mocne, przezroczyste woreczki plastikowe (najlepsze są woreczki strunowe, wielkości 1l lub troszkę mniejsze), niedrogie farby w tubach (np. plakatowe)

Przebieg ćwiczenia:

1. Powtórz nazwy kolorów w języku angielskim. Pokazując słoiczki lub tubki z farbami, pytaj: *What colour is this?*
2. Zadeonstruj, omawiając kolejne czynności w języku angielskim, na czym polega eksperyment: uczniowie wyciskają odrobinę wybranej farby (*I pick up a colour...*) do woreczka (*...put it in a bag*), zamykają go (*... close the bag*) i rozmażają farbę w środku. Efekt jest widoczny poprzez przezroczystą ściankę woreczka (*What colour is this?*)
3. Poproś uczniów, aby unieśli woreczki do góry i zaprezentowali wynik swych działań. Powtórz nazwy kolorów w języku angielskim, wskazując na odpowiednie woreczki.
4. Teraz zadaniem uczniów jest otworzyć ostrożnie woreczek (*I open the bag...*) i dodać nieco innego koloru (*add some other colour...*). Poprzez ściankę woreczka rozmażujemy nowy kolor i mieszamy go z poprzednim (*...let's mix it*). Uczniowie analizują efekt doświadczenia, sprawdzając, jaki kolor „z tego wyszedł”. Zaprezentujcie wyniki całej klasie (*blue and red is purple/yellow and black is black*).
5. Uczniowie mogą prowadzić specjalny raport z badań, gdzie narysują wyniki swych doświadczeń.
6. Po wykonaniu kilku prób uczniowie powinni sami wysnuć wnioski na temat barw podstawowych i pochodnych oraz w jaki sposób te drugie można uzyskać.

Motylek

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać kolorowego motylka,
- obserwować, jak pod wpływem wody rozmazują się i mieszają barwne plamy,
- określić cechy przedmiotów i zjawisk: kształt, wielkość, położenie, barwę, fakturę.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Wprowadzenie słówek typu: *butterfly, ladybird, bug*, itp.

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

okrągły, papierowy filtr do przelewowego ekspresu do kawy,
mazaki w różnych kolorach, kolorowy, elastyczny drucik
w izolacji

potrzebne nauczycielowi:

płaski talerz z niewielką ilością wody, jeden
filtr i drucik, aby zaprezentować wzorec
uczniom

Przygotowanie:

Możesz przygotować planszę lub gazetkę ścienną pt. „Na łące”, gdzie wśród zieleni i kwiatów będą ilustracje przedstawiające motyle, biedronki, żuczki, itp. Jeżeli tak, podaj uczniom i utrwal odpowiednie słownictwo (*flower, butterfly, ladybird, bug*, itp.).

Przebieg ćwiczenia:

1. Używając kolorowych mazaków oraz swojego wzorcowego filtra, powtórz nazwy kolorów w języku angielskim i zaprezentuj początek ćwiczenia: uczniowie rozkładają i rozprostowują filtr do kawy tak, aby tworzył płaskie koło (*Open it and make it flat*).
2. Cały filtr uczniowie pokrywają plamkami różnych barw wykonanymi mazakiem (*Colour it. Use as many colours as you want*). Plamki nie muszą być idealnie wypełnione, raczej rozmazane i mogą zachodzić na siebie. Monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim, zadając pytania dotyczące wybranych przez nich kolorów (*What colour is it? Is it your favourite colour? Whose marker is this?*).
3. Skończoną pracę uczniowie przynoszą do biurka nauczyciela (*Bring it to me*), gdzie na chwilę zanurzają filtr w wodzie (*Put it in the water*). Obserwuj, jak wsiąkająca w niego woda powoduje rozmazywanie kolorów i mieszanie się barw. Prace należy odłożyć na jakiś czas - do wyschnięcia.
4. Kiedy prace uczniów są suche, omów z nimi efekt mieszania się barw. Poproś o wskazanie różnych kolorów (*Point at yellow ... red... blue, itd.*).
5. Na swoim suchym już filtrze pokaż, co należy zrobić dalej: uczniowie zbierają w połowie i ściskają koło, aby powstała kokardka- motylek. Drucikiem mocno to owijają, zostawiając wystające kawałki - czujki motyla.
6. Kolorowe motylki eksponujemy w klasie - na planszy, gazetce ściennej lub w innym miejscu.

Uwagi:

Wykonane motylki można liczyć, grupować w zbiory (np. według dominującej barwy), itp.

Klasowa tęcza

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać gazetkę ścienną – w postaci tęczy z kolorowych, odrysowanych i wyciętych rączek,
- posługiwać się nożyczkami i wycinać z papieru,
- współpracować w dużej grupie.

Uczeń wie: jakie są kolory tęczy,

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Wprowadzenie słownictwa nazywającego kolory.

Liczebniki od 1 do 10. Rozumienia pytania *How many red/blue/yellow hands can you see?*

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Nauka piosenki o tęczy.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

papier kolorowy,
nożyczki, klej

potrzebne nauczycielowi:

miejsce na gazetkę ścienną albo duży arkusz szarego papieru oraz ilustracja przedstawiająca tęczę, nagranie piosenki o tęczy <http://www.britishcouncil.org/kids-songs-rainbow.htm> (słowa umieszczono na stronie: <http://www.britishcouncil.org/kids-songs-rainbow-lyrics.pdf>).

Przygotowanie:

Wprowadzając poszczególne kolory, proś zawsze uczniów o wykonanie „kolorowych rączek”: położenie dłoni na kartce papieru kolorowego właściwej barwy, odrysowanie jej i wycięcie. Uczniowie gromadzą takie kolorowe rączki przez kilka lekcji.

Przebieg ćwiczenia:

1. Przystępując do pracy, poproś uczniów o wyłożenie (np. na środek dywanu) przygotowanych wcześniej rączek (nie szkodzi, że się pomieszają). Powtórz nazwy kolorów, prezentując wybrane „rączki” uczniom: *What colour is this?*. Możecie liczyć „rączki” w odpowiednich kolorach, gromadzić je w zbiory, wykorzystywać do gier ruchowych, tak aby utrwalić wybrane elementy słownictwa poznanego już przez uczniów oraz liczebniki od 1 do 10 (*How many red/blue/yellow hands can you see?*).
2. Pokaż uczniom ilustrację przedstawiającą tęczę. Powiedz: *Look, it is a rainbow*. Wskazuj na odpowiednie kolory na tęczy i poproś o ich nazwanie: *red, orange, yellow, blue, green, purple*. Poproś, aby każdy z uczniów dobrał sobie odpowiedni zestaw „rączek”. Uczniowie określają kolory, które zgromadzili.
3. Pokaż arkusz szarego papieru lub miejsce na gazetkę klasową. Wyjaśnij, że wykonacie tęczę w klasie (*This is going to be our own rainbow*). Wybierzcie czerwone rączki i ułóżcie je w duży łuk (*Let's put all red hands together*). Sklejajcie razem, jedna za drugą. Wykonany łuk ostrożnie przenieście na arkusz szarego papieru i naklejcie na niego lub przypnijcie na gazetkę szkolnej.
4. Te same działania powtórzcie z innymi kolorami, tworząc klasową tęczę.
5. Naucz dzieci śpiewać angielską piosenkę o kolorach tęczy, wskazując odpowiednie kolory na właśnie wykonanej wspólnie tęczy.

Uwagi:

W lekcji można wykorzystać ćwiczenia polegające na kolorowaniu rysunku z tęczą online, zamieszczonego na stronie: <http://www.britishcouncil.org/kids-games-paint-rainbow.htm>

Kolaż

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać barwny kolaż,
- posługiwać się różnymi technikami pracy.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Powtórzenie nazw figur geometrycznych w języku angielskim (*triangle, rectangle, square, itd.*).

Powtórzenie przymiotników: *big, small*.

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały potrzebne uczniowi:

kolorowa, cienka bibuła (niekarbowana), klej w płynie, szeroki pędzel

Przebieg ćwiczenia:

1. Powtórz nazwy poszczególnych kolorów. Poproś uczniów o wrywanie kawałków bibułki (nie dużych), w kolorze, jaki podasz. W ten sposób, powtarzając angielskie słownictwo, uczniowie przygotowują materiał do pracy plastycznej. Możesz również żądać, aby wrywane kawałki miały kształt wybranych figur geometrycznych oraz odpowiedni rozmiar (*Now you need a triangle. A big yellow triangle*).
2. Uczniowie nakleją kawałki bibułki na kartkę papieru. Należy w tym celu smarować kartkę klejem (dostyc obficie) i naklejać bibułkę. Kawałki bibułki już naklejonej też mają być smarowane klejem i naklejane na nich (mają na siebie zachodzić, mieszać się) powinny być nowe elementy. Efekt jest niezwykle ciekawy!
3. Podczas zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Wyrażaj podziw dla wyniku ich starań, wskazuj poszczególne kolory i pytaj, jak się nazywają.

Twórczość plastyczna i rzemiosło

Warzywno-owocowe pieczętki

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- rozpoznawać warzywa i owoce,
- nazwać barwy występujące w przyrodzie,
- odróżniać fakturę materiału, z jakim pracuje,
- wykonać pieczętki z warzyw i owoców.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Wprowadzenie/przypomnienie nazw wybranych owoców i warzyw.

Przypomnienie nazw kolorów w języku angielskim.

Jeżeli lekcja jest kolejną w serii poświęconej warzywom i owocom: przypomnienie piosenki w języku angielskim (patrz: Uwagi).

Rozwijanie umiejętności rozumienia ze słuchu oraz wykonywania poleceń wydawanych w języku angielskim.

Rozwijanie umiejętności ekspresji werbalnej w języku angielskim.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

różnorodne warzywa i owoce, farby plakatowe (najlepiej w tubkach) lub tempery, tacki lub plastikowe talerzki jednorazowe; duże kartki papieru

potrzebne nauczycielowi:

do wprowadzania lub powtarzania słownictwa: zestaw warzyw i owoców lub kart słownikowych przedstawiających wybrane słowa, nóż do przekrawania warzyw i owoców

Przygotowanie:

Naucz dzieci nowego słownictwa lub powtórz przyswojone już słowa związane z tematem. Do nauki wykorzystaj autentyczne rekwizyty lub przygotowane przez siebie karty słownikowe.

Przebieg ćwiczenia:

1. Jeśli uczniowie znają piosenkę o warzywach i owocach, zaśpiewajcie ją wspólnie.
2. Prezentując kolejne warzywa i owoce, przypominajcie sobie ich nazwy w języku angielskim oraz określcie ich kolor (*What is it? It's a carrot. What colour is this carrot? It's orange.*)
3. Poproś uczniów (osobno bądź w grupach) o wyciśnięcie po trochu odpowiednich farb na osobne jednorazowe talerzki. Polecenie wydawane w języku angielskim (*Let's get some orange paint... Orange for a carrot... , itd.*) ilustrować gestem i przykładem tak, aby uczniowie je zrozumieli. Dobierzcie farby odpowiadające kolorom zgromadzonych warzyw i owoców.
4. Rozkrój ostrym nożem kilka marchewek i jabłek (*What is this?*), prezentując uczniom ich przekroje. Ilustrując swoje polecenia (*Put the carrot in the paint... and... stamp it on the paper*) gestem i przykładem, pokaż, jak należy maczać „stempelki” w farbie, aby powstał jak najlepszy odcisk owocu lub warzywa.
5. Poproś uczniów o wykonanie stempelków na swoich kartkach papieru. Porozmawiaj z nimi o kompozycji pracy i rozmieszczeniu poszczególnych elementów.
6. Pod koniec lekcji uczniowie prezentują swoje prace, opisując poszczególne ich elementy po angielsku (*This is an apple. It's red. It's big*). Pozwól uczniom na swobodną ekspresję językową, nie korygując popełnionych przez nich błędów i nie wymagając użycia konkretnych struktur.

Uwagi:

Lekcja ta może być pierwszą z serii trzech lekcji o warzywach i owocach składającej się z tematów:

- I. Zdrowe warzywa i owoce;
- II. Moje zmysły: rozpoznaję warzywa i owoce;
- III. Warzywno-owocowe stempelki.

Możliwa integracja:

Wiersz Jana Brzechwy „*Na straganie*”
Wystawa/plakat/słownik obrazkowy poświęcony jesiennym darom przyrody

Telefony

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- zaprojektować i wykonać telefon z płaskiego pudełka,
- posługiwać się różnymi narzędziami,
- określać cechy przedmiotów i zjawisk: kształt, wielkość, barwę.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenie słownictwa nazywającego kolory.

Powtórzenie liczebników od 1 do 9 oraz 0.

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

niewielkie, płaskie pudełko (np. po witaminach),
papier kolorowy, nożyczki, klej

potrzebne nauczycielowi:

własny prawdziwy telefon komórkowy (wyłączony),
ulotki reklamowe ze zdjęciami różnych telefonów
komórkowych

Przygotowanie:

Możesz porozmawiać z uczniami o tym, do jakiej rangi urosła obecnie komunikacja za pomocą telefonu czy Internetu. Pokaż swój telefon komórkowy, wyjaśnij, do czego jest ci potrzebny. Obejrzyjcie i oceńcie nowe wzory telefonów komórkowych na ulotkach różnych firm telekomunikacyjnych. Przedyskutujcie, jakie są najnowocześniejsze mody i trendy.

Przebieg ćwiczenia:

1. Zaprezentuj uczniom kolejne działania, jakie muszą wykonać: wybór koloru telefonu (*Oh, green is a nice colour, I like green*), wycięcie odpowiedniej kartki z bloku papieru kolorowego (*I need a piece of paper*), oklejenie pudełka (*I'm going to stick the coloured paper on the box*), wykonanie (naklejenie lub narysowanie) przycisków telefonicznych oraz wykonanie detali zdobiących telefon. Prezentując każdą czynność omawiaj ją prostymi zdaniami w języku angielskim.
2. Na tablicy narysuj wzór klawiatury telefonu. Wskazując (nie w kolejności) na klawisze, pytaj: *What number is here?* Pozwól odpowiadającym na pytanie uczniom napisać we właściwym miejscu podaną cyfrę tak, aby na rysunku widniała cała klawiatura.
3. Poproś uczniów o odczytywanie numeru, jaki „wybierasz”, dotykając palcem kolejnych klawiszy na rysunku widniejącym na tablicy. Powtórz w ten sposób liczebniki 0-9. Powtórz zabawę kilka razy.
4. Poproś uczniów o wykonanie telefonów (*Make your own telephones now!*). Pozwól uczniom na pełną dowolność w projektowaniu oraz wyborze odpowiednich technik pracy. Podczas zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Zadawaj pytania dotyczące ich pracy, wybranych kolorów, itd.
5. Po skończeniu pracy pobawcie się w „wybieranie numeru” jeszcze raz: tym razem nauczyciel podaje numer, a uczniowie dotykają właściwych przycisków na swoich telefonach.
6. Wybrane prace zaprezentujcie na wystawce klasowej „Najnowocześniejsze telefony komórkowe”.

Uwagi:

Praca ta może być wykonana jako wprowadzenie do ćwiczenia „Rozmowa przez telefon” (patrz: Edukacja językowa).

Możliwa integracja:

Zajęcia zintegrowane dotyczące różnych wynalazków (historia telefonu),
Rozmowa o różnych sposobach komunikacji.

Czerwony Kapturek

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać elementy planszy będącej ilustracją do bajki *Czerwony Kapturek*,
- wykonać figurki z rolek papieru toaletowego będących elementami planszy,
- współpracować w grupie.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

- Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.
- Powtórzenie słownictwa z grupy leksykalnej *family*.
- Rozumienie czytanej przez nauczyciela bajki (*Little Red Riding Hood*).
- Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywanie.
- Uwrażliwienie uczniów na brzmienie języka angielskiego.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

dla każdej grupy: kilka rolek po papierze toaletowym, papier kolorowy, kawałki tkanin, kawałek tektury (podstawa planszy), karta pracy

potrzebne nauczycielowi:

Uproszczona wersja bajki o Czerwonym Kapturku w języku angielskim (<http://www.dltk-teach.com/rhymes/littlered/9.htm>). Wykonana przez siebie figurka (np. Kapturek) dla zademonstrowania sposobu wykonania zadania – możesz inspirować oraz szablony znaleźć na stronie <http://www.dltk-kids.com/crafts/miscellaneous/mlittlered.html>

Przygotowanie:

Przeczytaj uczniom uproszczoną wersję bajki o Czerwonym Kapturku w języku angielskim, pokazując ilustracje. Powtórzcie kluczowe dla bajki słownictwo: *woods, Little Red Riding Hood, Mother, Grandma, Mr. Woodcutter, itp.* Utrwal słownictwo np. kolorując postacie na karcie pracy. Możesz wykonać ćwiczenie typu „kolorowe dyktando”, podczas którego będziesz prosić uczniów o pokolorowanie postaci według podawanego przez siebie klucza (np. *Colour Red Riding Hood red and yellow*).

Przebieg ćwiczenia:

1. Pokaż uczniom figurkę, którą wcześniej wykonałeś (*Who's this?*). Zaprezentuj wykonanie jednej z postaci: np. Kapturek. (Rolek owijamy czerwonym papierem; ucinamy wystające poza krawędzie rolki brzegi; na kartce papieru rysujemy buzię dziewczynki w czerwonej czapeczce oraz dwie rączki i koszyczek; kolorujemy narysowane elementy, wycinamy oraz naklejamy na rolęk tak, aby powstała figurka Czerwonego Kapturek).
2. Podaj uczniom zasady pracy w grupach i wyjaśnij, na czym polega stojące przed nimi zadanie: mają wykonać planszę będącą ilustracją tej bajki. Wszystkie elementy „stojące” wykonane będą z rolek papieru toaletowego: drzewa oraz występujące w bajce postacie. Do wykonania planszy uczniowie mogą wykorzystać przyniesione przez siebie kawałki tkanin i inne materiały (np. zielona tkanina naklejona na tekturę może stanowić poszycie w lesie).
3. Po wykonaniu planszy poproś grupy, aby usiadły koło swoich prac. Wymieniaj poszczególne słowa z bajki – zadaniem uczniów jest wskazać je na planszy.
4. Przeczytaj bajkę w języku angielskim jeszcze raz. Uczniowie mogą podczas czytania „odgrywać” scenki, zmieniać i przedstawiać elementy na planszy.

Uwagi:

Zajęcia mogą być elementem większego projektu klasowego polegającego na odegraniu scenek z bajki w dwóch językach lub tylko po angielsku, czy wystawieniu przedstawienia kukielkowego, gdzie wykonane figurki, umieszczone przy pomocy zszywacza na grubszych paskach tektury będą kukielkami.

Możliwa integracja:

Omawianie lektury - baśni braci Grimm.

Dzień i noc

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać z plasteliny pracę przedstawiającą noc i dzień,
- posługiwać się różnymi technikami, plastycznymi
- śpiewać piosenkę.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Nauka tradycyjnej piosenki: *Twinkle, Twinkle Little Star*.

Wprowadzenie słówek związanych z tematem, np. *sun, moon, star, cloud, day, night*, itp.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

kartka papieru z bloku
technicznego, plastelina

potrzebne nauczycielowi:

nagranie piosenki (<http://www.kididdles.com/lyrics/t023.html>), karty
obrazkowe ilustrujące nowe słownictwo (*sun, moon, star, cloud, day, night*)

Przygotowanie:

Posługując się kartami obrazkowymi, wprowadź i utwórz nowe słówka związane z piosenką i tematem pracy.

Naucz uczniów słów piosenki i zapoznaj ich z tradycyjną melodią:

*Twinkle, twinkle, little star,
How I wonder what you are.
Up above the world so high,
Like a diamond in the sky.
Twinkle, twinkle, little star,
How I wonder what you are!*

Przebieg ćwiczenia:

1. Zaśpiewajcie wspólnie piosenkę *Twinkle, Twinkle Little Star*.
2. Pokaż uczniom dwie karty obrazkowe przedstawiające noc i dzień. Zapytaj, co jest na nich narysowane. Zestaw karty razem mówiąc: *Day and Night. Night and Day*.
3. Poproś uczniów, aby wyjęli kartki z bloku technicznego. Powinni złożyć je wierz i zgiąć tak, aby powstały dwie połowki. Ich zadaniem jest wylepić na nich (jakby na płaskorzeźbie) dzień i noc – każde na osobnej połowie.
4. Podczas pracy uczniów monitoruj ją i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Pytaj, co „wylepiają”, mając na względzie utrwalenie wprowadzonego słownictwa.

Ryby w akwarium

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać kolorową rybkę z talerzyka papierowego,
- określać kształt, wielkość oraz barwy wykonanej pracy.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

- Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.
- Powtórzenie słownictwa z grupy leksykalnej: *Pets* oraz nauka wierszyka *I haven't got a rabbit*.
- Przypomnienie konstrukcji *have got*.
- Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały potrzebne uczniowi:

papierowy talerzyk jednorazowy, mazaki lub papier kolorowy

Przygotowanie:

1. Wprowadź słownictwo nazywające zwierzęta domowe. Przypomnij konstrukcję *have got*.
2. Naucz uczniów wierszyka o zwierzętach domowych:
  - I haven't got a rabbit.*
  - I haven't got a dog.*
  - I haven't got a cat.*
  - I haven't got a frog.*
  - So... what have you got?*
  - I have got a fish!*
  - It's red and green and blue.*
  - And you ?*

Przebieg ćwiczenia:

1. Uczniowie wycinają trójkątny kawałek ze swojego talerzyka. Wycięty ubytek to będzie buzia rybki, przytwierdzony z drugiej strony trójkącik to jej ogonek.
2. Uczniowie kolorują rybkę według własnego uznania (z obu stron), rysują oczka oraz np. łuski. Poproś uczniów, aby ze swoimi rybkami stanęli na dywanie w półkolu. Wyjaśnij reguły zabawy: uczniowie wspólnie recytują wierszyk:
  - I haven't got a rabbit.*
  - I haven't got a dog.*
  - I haven't got a cat.*
  - I haven't got a frog.*
 Nauczyciel pyta uczniów: *So... what have you got?*
 Uczniowie odpowiadają: *I have got a fish!*
It's red and green and blue.
And you? (wskazują na pierwszego ucznia w półkolu). Zadaniem tego ucznia jest odpowiedzieć słowami wierszyka, zmieniając tylko kolory i opisując wykonaną przez siebie rybkę (np. *I have got a fish! It's orange and pink*).
 Następnie uczeń wskazuje kolegę/koleżankę, aby kontynuować zabawę (*And you?*).

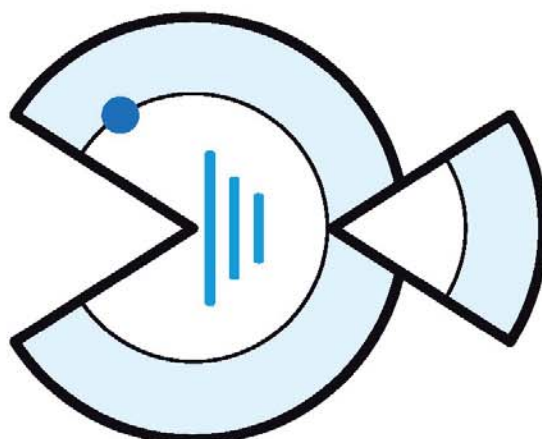
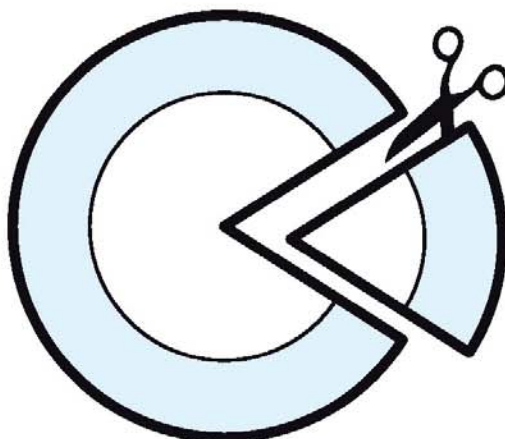
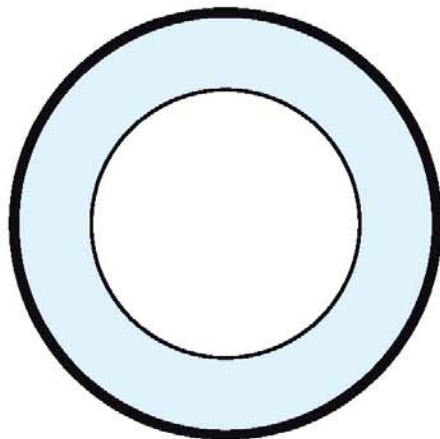
Uwagi:

Gotowe rybki można powiesić w klasie np. na niteczkach do sufitu. Będą wtedy powiewały przy każdym poruszeniu powietrza.

Możliwa integracja:

Zajęcia zintegrowane dotyczące zwierząt domowych i opieki nad nimi.

KARTA PRACY

ksero

Odbiór dzieł sztuki

Portret Egipcjanina

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać pracę plastyczną zainspirowaną twórczością starożytnych Egipcjan.

Uczeń zna:

- malarstwo starożytnego Egiptu,
- podstawowe informacje z dziedziny malarstwa.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Utrwalenie słownictwa związanego z nazwami części ciała.

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

kartka papieru, farby, kredki, mazaki, itp.

potrzebne nauczycielowi:

album, rysunki, fotografie przedstawiające malarstwo starożytnego Egiptu

Przygotowanie:

Zaprezentuj uczniom albumy, rysunki, fotografie przedstawiające malarstwo starożytnego Egiptu. Zapoznaj uczniów z podstawowymi cechami tej twórczości, pokazując omawiane szczegóły na przyniesionym materiale poglądowym. Zwróć uwagę uczniów na charakterystyczne pozy dla malarstwa egipskiego oraz elementy stroju, ubioru i ozdoby.

Przebieg ćwiczenia:

1. Powtórz nazwy części ciała. Ustaw się profilem w „egipskiej” pozie i zadawaj pytania mające na celu podanie poznanych nazw części ciała w języku angielskim.
2. Wyjaśnij uczniom, że zadaniem ich jest wykonanie portretu Egipcjanina. Uczniowie powinni wziąć pod uwagę wszystkie omówione cechy sztuki starożytnego Egiptu.
3. W trakcie zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Powtarzaj poznane już nazwy części ciała w języku angielskim.
4. Po skończonej pracy pozwól uczniom zaprezentować swoje prace i urządzcie klasową wystawę.

Dziwne twarze

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać pracę plastyczną zainspirowaną twórczością Picassa.

Uczeń zna:

- niektóre dzieła Pabla Picassa,
- podstawowe informacje z dziedziny malarstwa.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Utrwalenie słownictwa związanego z nazwami części ciała.

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

kartka papieru, zdjęcia w czasopismach przedstawiające twarze kobiet (po kilka na jednego ucznia), nożyczki, klej

potrzebne nauczycielowi:

album, rysunki, fotografie przedstawiające malarstwo Picassa; karty obrazkowe przedstawiające części twarzy: oko, nos, usta, ucho, itp.

Przygotowanie:

Zaprezentuj uczniom albumy, rysunki, fotografie przedstawiające prace Picassa. Zapoznaj uczniów z podstawowymi cechami tej twórczości, pokazując omawiane szczegóły na przyniesionym materiale poglądowym.

Przebieg ćwiczenia:

1. Powtórz słownictwo nazywające części twarzy. Przy powtarzaniu posługuj się kartami obrazkowymi, układając z nich „dziwną twarz”.
2. Poproś uczniów, żeby wyjęli przyniesione zdjęcia z czasopism. Powinni z nich wycinać te elementy twarzy, które im podajesz: *Please, cut out a nose... good... Thank you... Now, cut out one eye ...* (uczniowie wycinają je „kanciasto” w kwadratach, trójkątach, prostokątach, itp.).
3. Wyjaśnij uczniom, na czym polega ich zadanie: z wyciętych elementów mają ułożyć i nakleić na karton „dziwną twarz” tak, aby była podobna do postaci Picassa.
4. W trakcie zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Zadawaj pytania dotyczące ich pracy, wybranych elementów zdjęć, które wykorzystują w swym kolażu. Jeżeli tylko to możliwe, powtarzaj poznane już słownictwo w języku angielskim.
5. Po skończonej pracy pozwól uczniom zaprezentować swoje prace i urządzcie klasową wystawę.

Projekt opakowania produktu żywnościowego

Cele:

Uczeń potrafi:

- wykonać pracę plastyczną zainspirowaną twórczością Andy Warhola.

Uczeń zna:

- niektóre dzieła Andy Warhola,
- podstawowe informacje z dziedziny historii sztuki.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Utrwalenie poznanej grupy leksykalnej *food*.

Powtórzenie konstrukcji *I like/I don't like ...*

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

odbitka ksero karty pracy,
kolorowe mazaki i markery

potrzebne nauczycielowi:

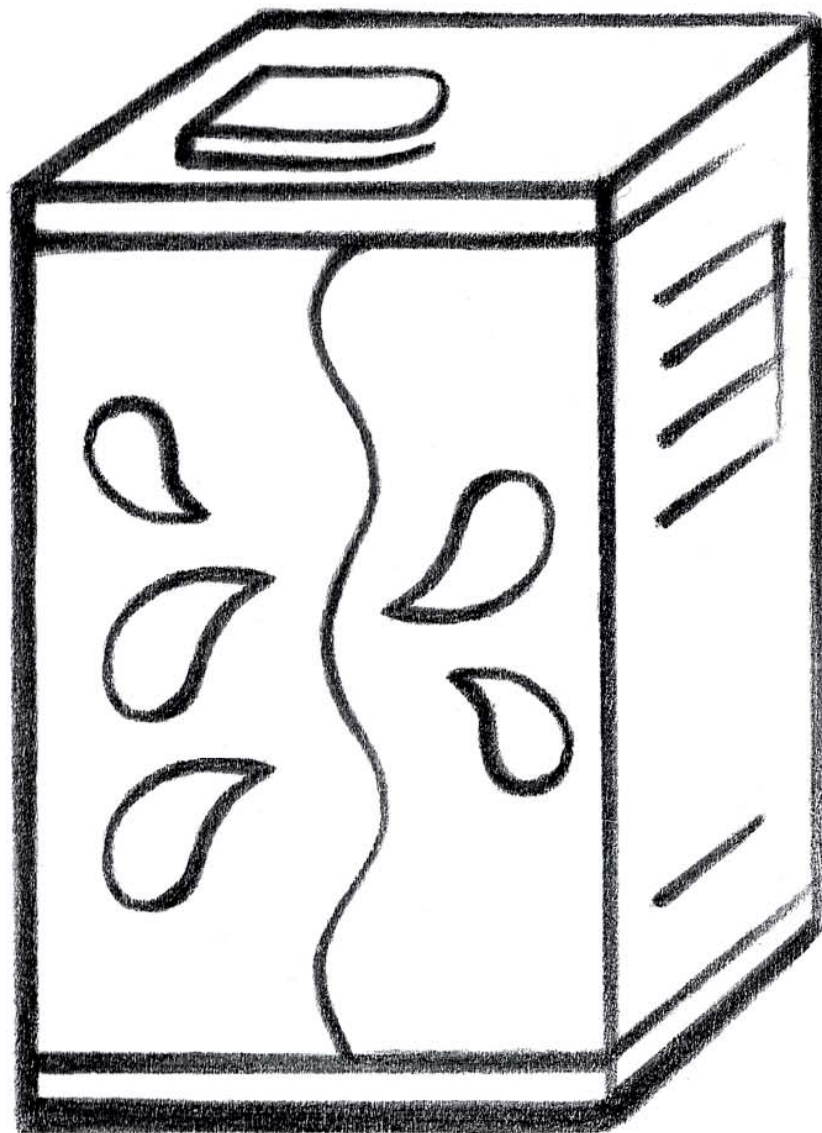
album, rysunki, fotografie przedstawiające twórczość Andy Warhola, puszka z zupą (najlepiej *Campbell*), karty obrazkowe ilustrujące poznane nazwy produktów żywnościowych

Przygotowanie:

Zaprezentuj uczniom albumy, rysunki, fotografie przedstawiające twórczość Andy Warhola. Zapoznaj uczniów z podstawowymi cechami tej twórczości, pokazując omawiane szczegóły na przyniesionym materiale poglądowym. Wyjaśnij w prosty sposób termin: *pop art*.

Przebieg ćwiczenia:

1. Powtórz słownictwo związane z nazwami produktów żywnościowych. Zapytaj: *Do you like ...*, wskazując na poszczególne karty obrazkowe.
2. Wyjaśnij uczniom, na czym polega ich zadanie: powinni zaprojektować opakowanie dowolnego produktu żywnościowego. Służyć do tego będzie rysunek pudełka zamieszczony na karcie pracy. Projekt ma być wykonany mazakami lub markerami.
3. W trakcie zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Zadawaj pytania dotyczące ich pracy, wybranych kolorów, itd., pytaj, jaki produkt żywnościowy „znajdzie się” w projektowanym przez nich opakowaniu. Jeżeli tylko to możliwe powtarzaj poznane już słownictwo w języku angielskim oraz strukturę gramatyczną *I like*.
4. Po skończonej pracy pozwól uczniom zaprezentować swoje prace i urządzcie klasową wystawę.

KARTA PRACY

ksero

Witraż

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- wykonać pracę plastyczną zainspirowaną witrażami Wyspiańskiego.

Uczeń zna:

- niektóre dzieła Stanisława Wyspiańskiego,
- podstawowe informacje z dziedziny historii sztuki,
- nowy rodzaj sztuki, jakim jest witraż.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenia słownictwa nazywającego kolory.

Rozwijanie umiejętności rozumienia poleceń nauczyciela i ich wykonywania.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

twarda, plastikowa, przezroczysta kieszonka na dokumenty rozcięta na pojedyncze części (jak kartka papieru), markery permanentne w różnych kolorach lub farby do malowania na szkle

potrzebne nauczycielowi:

album, rysunki, fotografie przedstawiające malarstwo i witraże Stanisława Wyspiańskiego

Przygotowanie:

Zaprezentuj uczniom albumy, rysunki, fotografie przedstawiające malarstwo i witraże Stanisława Wyspiańskiego. Zapoznaj uczniów z podstawowymi wiadomościami na temat witrażu: gdzie znajdują się najważniejsze witraże Wyspiańskiego oraz jak były wykonywane.

Przebieg ćwiczenia:

1. Wyjaśnij uczniom, na czym polega ich zadanie: na przezroczystych kawałkach plastiku powinni markerami permanentnymi wykonać projekt witrażu.
2. W trakcie zajęcia monitoruj pracę uczniów i rozmawiaj z nimi indywidualnie, w języku angielskim. Zadawaj pytania dotyczące ich pracy, powtarzaj nazwy kolorów poznane już w języku angielskim.
3. Po skończonej pracy pozwól uczniom zaprezentować swoje prace i urządzić klasową wystawę. Witraże bardzo ładnie wyglądają przyklejone do szyby okiennej taśmą klejącą.

Jak na starych portretach

Cele ćwiczenia:

Uczeń potrafi:

- samodzielnie szukać informacji,
- włączyć rodziców w przebieg projektu klasowego.

Uczeń **zna** podstawowe informacje z dziedziny malarstwa i historii sztuki.

Możliwe do wprowadzenia/utrwalenia elementy językowe:

Powtórzenie słownictwa z grup leksykalnych *clothes* oraz *body parts*.

Materiały:

potrzebne uczniowi:

rycina przedstawiająca jeden wybrany obraz
(w toku trwania projektu)

potrzebne nauczycielowi:

albumy malarstwa przedstawiające realistyczne portrety
i autoportrety (najlepiej malarstwo niderlandzkie)

Przebieg ćwiczenia:

1. Przejrzyjcie z uczniami albumy malarstwa, które stanowią podstawę ćwiczenia. Zwróćcie uwagę na stroje, jakie noszą portretowani ludzie i na pozy, w jakich są przedstawiani. Każdy obraz może być okazją do zadania pytania: *What is she/he wearing?* oraz powtórki materiału językowego.
2. Zadaniem uczniów jest wybrać jeden obraz i poszukać w domowych, babcinych szafach ubrań, kostiumów, które mogą naśladować strój, jaki nosi osoba na portrecie. Uczeń powinien również umieć przybrać odpowiednią pozę.
3. Produktem projektu może być album z fotografiami lub przegląd dzieł malarskich, które zaprezentują przebrani uczniowie np. podczas obchodów Dnia Matki. Każdy obraz /strój uczniowie powinni umieć opisać w języku angielskim.

Jeśli chcesz wiedzieć więcej, przeczytaj:

- Boguszewska A., Weiner A., (2002). *Edukacja plastyczno-muzyczna - 160 pomysłów na nauczanie zintegrowane w klasach I-III*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Burnford H., Wright N., Harrison P., (1996). *Każde dziecko to potrafi: sto pomysłów na sztukę*. Warszawa: Wydaw. „Delta”.
- Czelakowska D., (2007). *Inteligencja i zdolności twórcze dzieci w początkowym okresie edukacji. Rozpoznawanie i kształcenie*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Jakubiec S. (red.). (2004). *Aktywność estetyczna dziecka w zintegrowanym systemie nauczania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Jąder M., (2005). *Techniki plastyczne rozwijające wyobraźnię*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls
- Gutfeld M., (1989). *Plastyka w przedszkolu i w klasach początkowych szkoły podstawowej*. Toruń: IKN
- Kalbarczyk A. (2005). *Zabawy ze sztuką. Podręcznik metodyczny dla nauczycieli. Praca z dzieckiem uzdolnionym, wrażliwym lub nieśmiałym w małych grupach. Grupy wiekowe: 5-7 lat, 7-9 lat, 9-13 lat. Ponad 100 tematów plastycznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Krzemińska-Adamek M., (2006). *Recepty na przyswajanie słownictwa z kontekstu bajki przez dzieci w wieku wczesnoszkolnym*. W: Poliglota, nr 1(3).
- Wojnar I., (1995). *Teoria wychowania estetycznego*. Warszawa: Wyd. Żak.
- Zwołńska E. (red.). (2005). *Edukacja kreatywna*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.
- Tekst i nagranie bajki oraz scenariusz mini przedstawienia o Czerwonym Kapturku w języku angielskim: Kostenbauer I., (2002). *English for Kids*, 3, Warszawa: WSiP.